

DENK MEE ♦ DOE MEE

HART VOOR DE BUURT

Handleiding

Het programma **Bijzondere Burger** is ontwikkeld door ASVZ/STRAS, in samenwerking met de volgende organisaties:

© 2024

Het is niet toegestaan om teksten of beelden over te nemen, te kopiëren of te bewerken, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ASVZ.

Denk mee, doe mee

Hart voor de buurt

Hier gaat het over

Het programma Bijzondere Burger is bedoeld voor VSO-leerlingen van 16-18 jaar van leerroute 3 (arbeidsmarktgericht) en/of leerroute 4 (beschut werk, arbeid). De lessen gaan over actief meedoen aan de samenleving, volgens de spelregels van de democratie: je mag je mening geven maar moet ook luisteren naar die van anderen. En beslissingen worden uiteindelijk genomen op basis van *'de meeste stemmen gelden'*.

Bijzondere Burger omvat 2 programmalijnen, gericht op andere vormen van participatie.

DENK MEE, DOE MEE

Maak gebruik van je recht op inspraak binnen je directe leefwereld: de school.

Hiervoor zijn 3 modules uitgewerkt:

- *Tijd voor en feestje*: zullen we eens iets feestelijks op school organiseren?
- *Pimp de school*: zullen we het gebouw en de omgeving eens een opfrisbeurt geven?
- *Hart voor de buurt*: zullen we eens iets aardigs doen voor de andere buurtbewoners?

HEEL NEDERLAND KIEST

Maak gebruik van je recht om de mensen te kiezen die ons land besturen.

Hiervoor zijn 4 modules uitgewerkt:

- *Gemeenteraad*: wat doet de Gemeente en hoe kies je daar de juiste mensen voor?
- *Provinciale Staten*: wat doet de Provincie en hoe kies je daar de juiste mensen voor?
- *Tweede Kamer*: wat doet de Tweede Kamer en hoe kies je daar de juiste mensen voor?
- *Europees Parlement*: wat doet de Europese Unie en hoe kies je daar de juiste mensen voor?

De doelen van de programmalijn **DENK MEE, DOE MEE** richten zich op 3 terreinen:

Democratie

- Weet dat in een democratie dat iedereen mag zeggen wat hij wil.
- Weet op welke processen in de school inspraak mogelijk is.
- Oefent invloed uit op processen in de school/instelling middels stemmen.
- Vormt een onderbouwde mening over de besluitvorming in de school en deelt die.
- Ziet in dat het prettig is om invloed te hebben op de besluitvorming.

Burgerschap

- Gaat in gesprek met mensen met een andere mening, met respect voor deze mening.
- Bedenkt argumenten voor en tegen een standpunt van een ander.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

- Stelt het uiten van zijn gevoelens even uit tot een geschikt moment.
- Laat op passende wijze merken dat hij het wel/niet eens is met het genomen besluit.
- Kan omgaan met van het meerderheidsbesluit als dit anders is dan de eigen wens.

Module Hart voor de buurt

Binnen deze module werken de leerlingen stap voor stap toe naar een praktisch draaiboek voor het organiseren van een actie die de buurt rondom de school ten goede komt. Hiervoor moeten ze:

- eigen ideeën en meningen vormen
- luisteren naar de meningen van anderen
- op een democratische manier beslissen
- uitwerken wat er allemaal moet gebeuren; voor, tijdens en na het feest
- bepalen hoe ze zelf willen mee te helpen bij de uitvoering van dat feest

De daadwerkelijke uitvoering van het feest valt buiten het bestek van de lessen. Dit kan direct aansluitend plaatsvinden, of op een later moment.

Gebruikswijze

De lessen vergen relatief weinig voorbereiding:

- de handleiding beschrijft per les de inhoud, werkvormen en organisatie
- de leskist bevat de benodigde lesmaterialen
- via de website www.bijzondereburger.online kunnen PowerPointpresentaties en werkbladen gedownload worden
- op deze site kunnen de leerlingen ook individueel herhalingsopdrachten maken

De handleiding beschrijft gedetailleerd hoe de werkvormen/opdrachten uitgevoerd kunnen worden. Steeds staat ‘het verhaal’ erbij: waarom deze opdracht en wat is de verbinding met de vorige opdracht? Voel je vrij om er je eigen draai aan te geven. Aan het begin van elke lessen staat welke materialen je nodig hebt:

materialen uit de leskist

downloadbare werkbladen

specifieke lesvoorbereidingen

herhalingsopdrachten op de website

De leerlingen bewaren de werkbladen in snelhechters. Neem deze na afloop van de les in en voeg er de werkbladen voor de volgende les aan toe.

In de lessen worden PowerPointpresentaties gebruikt. Hoewel de dia's in de handleiding staan afgebeeld is het verstandig om de presentaties vóór de les uit te testen.

Binnen de module **Hart voor de buurt** wordt één buurtactie al concreet voorbereid, namelijk: het opruimen van het zwerfvuil rondom de school. Oefenen hoort daar natuurlijk bij. Daarvoor zijn twee werksets nodig, elk bestaande uit 1 afvalgrijper en 2 paar werkhandschoenen. We gaan er vanuit dat deze op school aanwezig zijn. Voor het uitvoeren van de opruimactie zijn meer sets nodig, afhankelijk van het aantal teams dat aan de slag gaat. Sommige gemeentes stellen deze kosteloos beschikbaar.

Planning

De modules van de programmalijs **DENK MEE, DOE MEE** vormen elk een afgerond geheel. Je kiest zelf welke modules je uitvoert, wanneer en in welke volgorde.

Bij het uitwerken van de lessen is uitgegaan van een lesduur van 1 uur. Of dat een juiste inschatting is hangt af van de lesduur op deze school, de groepsgrootte en het niveau en werktempo van de leerlingen. Lees daarom deze handleiding eerst helemaal door en probeer een inschatting te maken van de tijd die deze specifieke groep leerlingen nodig heeft voor dit programma. Pas het aantal lessen zo nodig daarop aan en/of vervang bepaalde opdrachten door varianten die minder tijd kosten.

Beschrijving van de lessen

1. De buurt rond onze school	9
2. Hart voor de buurt	17
3. Wat moet er gebeuren?	23
4. Het actiedraaiboek	29

1

De buurt rond onze school

1. De school van nu
2. Inspraak, wat is dat?
3. In wat voor buurt staat onze school?
4. Onze buurtgenoten
5. Afsluiting

Materialen

- Map *Draaiboek Hart voor de buurt*
- Bordjes *Waar & Niet waar*
- Stellingkaartjes *Inspraak*
- Bordjes *Wat eten we vandaag?*
- Stembus

- PowerPoint Les 1 (*1. Vroeger en nu, 2. Inspraak, 3. De buurt, wat is dat? en 4. De schoolbuurt*)
- Werkblad *1. School van nu, 2. Heb jij inspraak?, 3. De meeste stemmen gelden, 4. De schoolbuurt en 5. Onze buurtgenoten* → 1 PER LEERLING
- Invulbladen *Draaiboek Hart voor de buurt*
- Knipblad stembriefjes *Schoolbuurt* → 1 PER LEERLING

- Stop de invulbladen in de map *Draaiboek*.
- Verknip het knipblad stembriefjes tot losse stroken.
- Maak voor elke leerling een snelhechter, v.v. een naamsticker. Stop de werkbladen van deze les erin en deel uit.

www.bijzondereburger.online

Hart voor de buurt

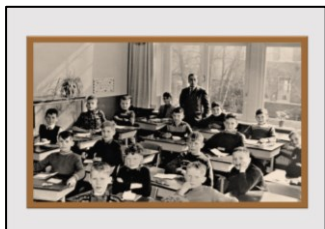
Opdracht 1: Wat gaan jullie mooier maken?

Les 1. De buurt rond onze school

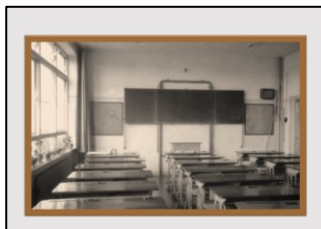
De school van nu

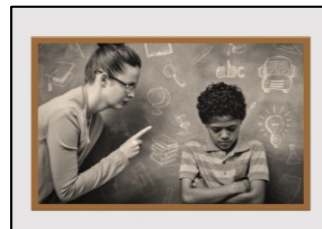
Vergelijk de scholen van vroeger en nu, aan de hand van **PowerPoint 1. Vroeger en nu.**

Vroeger, toen je opa en oma nog klein waren, zagen scholen er heel anders uit.

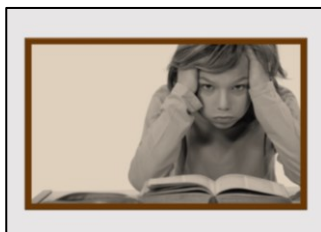
Saaie klaslokalen, met bankjes in strakke rijen...

...strenge leraren. Zij waren de baas, je moest precies doen wat ze zeiden.

Aan leerlingen werd niets gevraagd, de school was autoritair.

School was vooral hard werken, maar niet bepaald leuk.

Nu zijn de leraren wel geïnteresseerd in jullie wensen en ideeën. Zij nemen nog steeds de beslissingen, maar jullie hebben inspraak.

Scholen-van-nu zijn niet meer alleen plekken waar hard gewerkt wordt, er is ook ruimte voor plezier, gezelligheid en vriendschap.

De leerlingen geven op **werkblad 1. School van nu** aan of ze vinden dat er op hun school:

- genoeg ruimte is voor gezelligheid, plezier en ontspanning
- genoeg belangstelling is voor hoe de leerlingen tegen dingen aankijken

Ze geven de school hiervoor een rapportcijfer.

Bespreek de uitkomsten en bereken het gemiddelde cijfer.

BIJZONDERE BURGERS

1. School-van-nu?

Je gaat naar school om dingen te leren. Dingen die je later moet weten en kunnen als je te eigen Samen staat. Hoe school gaat is dus heel wichtig, maar is het ook leuk?

Kies een vat je van deze school vindt.

	VAAK	SOMS	NOOIT
1. Het is hier maar saai.	☐	☐	☐
2. Er wordt hier geëchen.	☐	☐	☐
3. Er gebeuren hier vrolijke en grappige dingen.	☐	☐	☐
4. De docenten zijn streng en serieus.	☐	☐	☐
5. Ik vind naar school gaan niet leuk.	☐	☐	☐
6. Er worden hier leestjes georganiseerd.	☐	☐	☐
7. Ze staan hier open voor goede ideeën.	☐	☐	☐
8. De leerlingen zijn aardig tegen elkaar.	☐	☐	☐
9. Ook ouders en verzorgers komen op school.	☐	☐	☐
10. Ik voel me hier thuis.	☐	☐	☐

Waar rapportcijfer geef je deze school?

Is dit een leuke school voor nu?

JA NEE WEET IK NIET

Les 1. De buurt rond onze school

Ook onze school wil een school-van-nu zijn. Er moet gewerkt worden, maar het moet hier ook leuk en gezellig zijn. Advies van jullie, als dagelijkse gebruikers, is daarbij heel welkom!

Laat het **draaiboek Hart voor de buurt** zien.

Onze school is geen eilandje, maar staat een een buurt waar allerlei andere mensen wonen. Dit project gaat over de vraag hoe we als school contact kunnen maken met die burens door iets extra's te organiseren, buiten het schoolgebouw. Iets wat de buurtbewoners leuk zullen vinden. Jullie bedenken daarvoor ideeën en maken samen een draaiboek voor een actie. Hoe ziet die eruit en wat moet daarvoor allemaal gebeuren? Al die keuzes en plannen zetten we op papier en stoppen we in deze map: het actiedraaiboek. Als deze map vol zit is het belangrijkste werk gedaan. Op het moment dat we de actie gaan uitvoeren pakken we deze map erbij en kunnen we meteen aan de slag. Jullie bieden dit draaiboek aan de directeur aan, want ook die is benieuwd naar jullie ideeën.

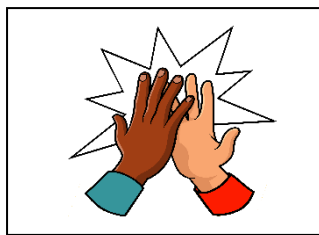
Inspraak, wat is dat?

Leg de principes van inspraak uit aan de hand van **PowerPoint 2. Inspraak**.

Advies van andere mensen is heel waardevol. Daardoor kom je misschien op betere ideeën...

... en is de kans groter dat je beslissingen neemt waar iedereen blij mee is.

Als jij mag zeggen hoe jij erover denkt, dan heet dat: "Je hebt inspraak".

Inspraak hebben is niet hetzelfde als eisen stellen. De directeur of leerkracht beslist, maar houdt zoveel mogelijk rekening met wat jij wil.

Les 1. De buurt rond onze school

▶ Oefen met het begrip *inspraak*, door middel van een stellingenspel.

Zet de **bordeb Waar en Niet waar** verspreid door het lokaal en lees de **stellingkaartjes Inspraak** voor.

De leerlingen gaan bij een van beide borden staan. Vraag een paar leerlingen om een toelichting en licht (zo nodig) het juiste antwoord toe.

De essentie van deze opdracht is dat de leerlingen beseffen dat inspraak krijgen niet altijd betekent dat je je zin krijgt. Maar wel zoveel mogelijk.

▶ Op **werkblad 2. Inspraak** kruisen de leerlingen aan in welke alledaagse beslissingen zij wel een stem hebben en in welke niet. Thuis, op school, op straat. Vinden ze dat ze voldoende inspraak hebben?

▶ *Rekening houden met wat anderen willen begint bij inspraak. Maar wat nou als iedereen er weer anders over denkt? Welk idee kies je dan?*

Ook daar is een oplossing voor: de methode "De meeste stemmen gelden".

Oefen dat aan de hand van de casus:

Wat zullen we vanavond eten? Ik heb boodschappen in huis voor 3 maaltijden.

Zet de **bordjes Wat eten we vandaag?** neer.

- *Wie wil er vanavond spaghetti eten?*
- *Wie boerenkool met worst?*
- *Of nasi met saté?*

Noteer het aantal stemmen op het bord.

Voor iedereen iets anders koken is veel gedoe. De eerlijkste keuze is: de meeste stemmen gelden.

En als de stemmen dicht bij elkaar liggen, dan kun je het ook nog zo oplossen: "Vanavond eten we ..., morgen maak ik ... klaar".

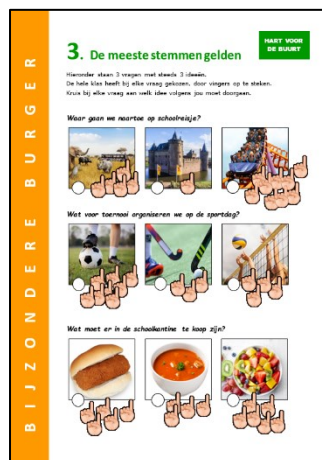

Les 1. De buurt rond onze school

'De meeste stemmen' wordt ook wel: 'de meerderheid' genoemd. 'De meeste' = 'meer dan de helft'. Is een groep kleiner dan de helft, dan noem je die: 'de minderheid'.

De leerlingen oefenen met deze begrippen op **werkblad 3. De meeste stemmen gelden**. Ze kruisen bij de afbeeldingen aan wat de meerderheid wil en wat de minderheid.

In wat voor buurt staat onze school?

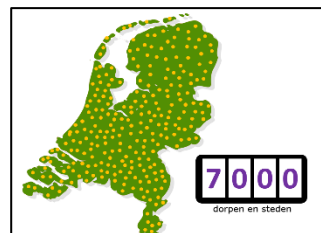
Leg het begrip 'buurt' uit aan de hand van **PowerPoint 3. Een buurt, wat is dat?**

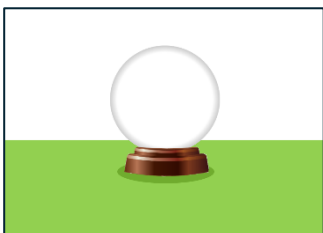
We leven met zijn allen op planeet Aarde. Een behoorlijk grote wereld.

Maar dat merk je niet echt, want je gebruikt zelf maar een klein stukje: Nederland.

Eigenlijk nog kleiner: de stad of het dorp waarin je woont.

En daarbinnen zijn er nog kleinere wereldjes:

thuis, school, de sportclub...

Elk wereldje is uit bepaald gebied: een buurt.

In de schoolwereld leef je samen met je schoolgenoten...

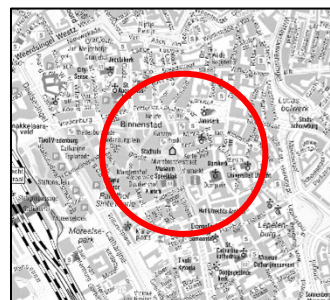

...maar ook met de andere buurtgenoten.

Les 1. De buurt rond onze school

Zoek de school op, op Google Maps, en zoom in tot er een niet al te groot gebied rondom de school in beeld is. Overleg met de klas hoe ver de schoolbuurt wat hen betreft reikt: welke straten en plekken in de omgeving zijn voor hen redelijk bekend terrein?

→ Herhaal dit na de les op een pc.

Zoom zo ver in dat het afgesproken gebied beeldvullend is en maak een screenshot. Print dit uit en vergoot tot A3, t.b.v. les 2.

Als je door de stad fietst kom je door verschillende buurten die er allemaal anders uitzien. Wat is kenmerkend voor de buurt waarin jouw school ligt?

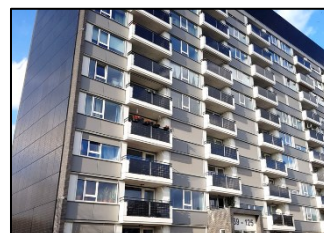
Loop een aantal kenmerken langs, aan de hand van **PowerPoint 4. De schoolbuurt.**

Vrijstaande huizen

Rijtjeshuizen

Flats

Park

Speelplekken

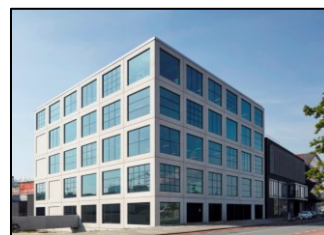
Winkels

Drukke straten

Water

Kantoren

Les 1. De buurt rond onze school

► De leerlingen geven op **werkblad 4. De schoolbuurt** aan of je deze kenmerken veel of weinig tegenkomt in de buurt rondom de school.

De buurtgenoten

► *De sfeer van een buurt hangt niet alleen af van hoe hij eruitziet en wat er allemaal te doen is, maar ook van de mensen die er wonen.
Hoe is dat in deze buurt?*

De volgende dia's tonen allerlei soorten mensen. Zie je bepaalde types veel of juist weinig, of is deze buurt heel gemengd?

► Ook dit vullen de leerlingen in, op **werkblad 5. Onze buurtgenoten**.

BIJZONDERE BURGERS

HAAR VOOR DE BUURT

4. De schoolbuurt

In wat voor buurt staat onze school? Kies aan: kom je dit hier veel, weinig of helemaal niet tegen?

Lieve gezinshuizen	Rijwoningen	Flats
☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet
Parken en groen	Sportvelden	Winkels
☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet
Diverse winkels	Water	Kantoren en bedrijven
☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet

BIJZONDERE BURGERS

HAAR VOOR DE BUURT

5. Onze buurtgenoten

In wat voor buurt staat onze school? Kies aan: wie kom je hier veel, weinig of helemaal niet tegen?

Gezinnen met kleine kinderen	Dagverzuim
☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet
Caribische	Mensen uit Afrika/Latijns
☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet
Daklozen	Gelovige mensen
☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet	☐ veel ☐ niet veel ☐ helemaal niet

Les 1. De buurt rond onze school

Alles bij elkaar: wat vinden jullie van de buurt rondom jullie school? Mooi, lelijk, gezellig, saai...? Tijd voor een peiling. Anoniem, dus je kunt zeggen wat je vindt, niemand weet welke mening van jou komt.

Zet de stembus neer en deel de **stembriefjes Schoolbuurt** uit. De leerlingen kruisen aan welk gevoel bij hen opkomt, als ze aan de buurt rondom de school denken. Ze stoppen het briefje in de stembus.

Teken 3 smileys op het bord en turf de uitslagen (laat een leerling de briefjes openvouwen en het oordeel oplezen).

Hoe waarderen de leerlingen de buurt rondom hun school?
Wil iemand zijn mening toelichten?

Afsluiting

Vat de les samen.

Vroeger waren scholen autoritair: de leerkrachten en directeur bepaalden alles, leerlingen hadden niets te vertellen. Nu is dat anders. Leerkrachten vinden het juist wel interessant om te horen over jullie ideeën en leerlingen hebben inspraak. Dat betekent niet dat de rollen zijn omgedraaid en jullie het nu voor het zeggen hebben. Uiteindelijk beslist de school nog steeds, maar ze houden zoveel mogelijk rekening met jullie wensen.

Als jullie wensen en ideeën verschillen, dan moet er een keuze gemaakt worden. Jullie hebben gezien dat "De meeste stemmen gelden" dan een eerlijke manier is.

Inspraak hebben is leuk, maar alleen als je er ook iets mee doet. De komende lessen gaan jullie die inspraak benutten: jullie bedenken acties die ervoor zorgen dat er meer contact ontstaat tussen de school en de buurtbewoners. Want: onbekend maakt onbemind.

We leven allemaal op dezelfde wereld (de Aarde), maar daarbinnen ook weer in allerlei kleinere wereldjes. Eén daarvan is deze school. Maar het is geen eiland: rondom de school staan huizen, winkels, speelplekken, kantoren, groen: de buurt. Rond de school wonen en werken allerlei soorten mensen: de buurtbewoners. Jullie hebben bepaald welk gebied jullie beschouwen als 'de schoolbuurt'. Jullie zijn nagegaan wat je in die buurt zoal tegenkomt en welke soorten mensen er wonen. Tot slot hebben jullie de buurt een cijfer gegeven: is het een fijne plek om elke dag naar school te gaan?

Neem aan het einde van de les de mapjes met werkbladen in. Staan de namen erop?

2

Hart voor de buurt

1. De vorige keer
2. Ideeën genoeg
3. Opgeruimd staat netjes
4. Afsluiting

Materialen

- Stembus
- Borden *Haalbaarheid*
- Borden *Hoe voelt dat?*

- PowerPoint Les 2 (*1. Vorige keer, 2. Hallo buurtgenoten, 3. Opgeruimd staat netjes*)
- Werkblad *6. Ideeën genoeg* en *7. Afval, weg ermee!* → 1 PER LEERLING
- Knipblad *stembriefje Buurtactie Top 3* → 1 PER LEERLING

- Verknip de stembriefjes.
- Voeg de nieuwe werkbladen aan de snelhechters toe en deel deze uit.

www.bijzondereburger.online

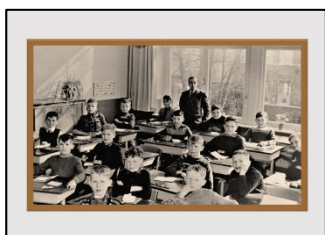
Hart voor de buurt
Opdracht 2: Wat doe je het liefst?

Les 2. Hart voor de buurt

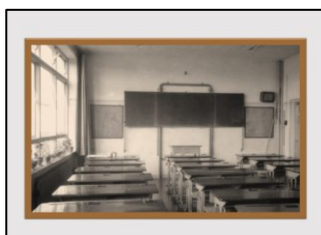
De vorige keer

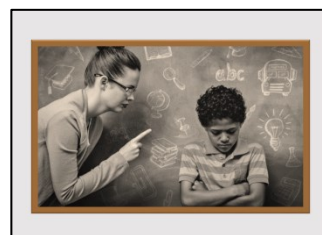
Herhaal de hoofdpunten uit de vorige les, aan de hand van **PowerPoint 1. Vorige keer.**

Vroeger waren scholen heel anders dan nu.

Saaie klaslokalen, met bankjes in strakke rijen...

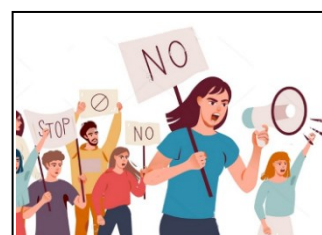
...en strenge leraren. Zij waren de baas, je moest precies doen wat ze zeiden.

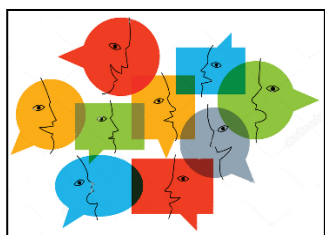
Aan leerlingen werd niets gevraagd, de school was autoritair.

Nu is de school wel geïnteresseerd in jullie wensen en ideeën. Nu hebben leerlingen inspraak.

Maar inspraak hebben betekent niet dat al je wensen en ideeën doorgaan.

Zeker niet als de meningen verschillen. Dan moeten er keuzes gemaakt worden.

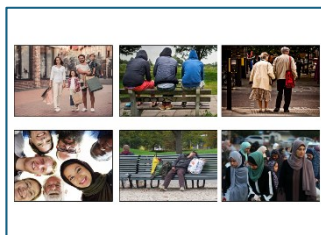
"De meeste stemmen gelden" is dan een eerlijke manier om te kiezen.

In dit project gaan jullie een draaiboek maken voor een leuke buurtactie rond de school.

Jullie hebben op een rijtje gezet hoe die buurt eruitziet,

wat voor mensen er wonen,

en wat jullie van de buurt vinden.

Les 2. Hart voor de buurt

Ideeën genoeg

► *De school is een wereld apart, maar geen eiland. Hij ligt midden in een buurt die je met andere mensen deelt. Samenleven wordt pas leuk als je elkaar en beetje kent. Je hoeft geen dikke vrienden te zijn, gewoon aardig tegen elkaar zijn is al het halve werk. Daarvoor moet je elkaar natuurlijk wel tegenkomen.*

Nodig de leerlingen uit om met ideeën te komen voor activiteiten die de school kan organiseren om in contact te komen met de buurtbewoners. Wat zullen zij leuk vinden? In deze *brainstorm* mogen ze hun fantasie de vrije loop laten. Noteer alle ideeën op het bord.

Help hen op weg met de ideeën uit **PowerPoint 2. Hallo buurtgenoten**

► *Ideeën genoeg maar we kunnen niet alles doen, we moeten kiezen. Voordat we dat doen is het handig om steeds te bedenken:*

- Is dit idee makkelijk uit te voeren?
- Is dit idee duur?

Zet in elke hoek van het lokaal een van de **borden haalbaarheid**

- makkelijk én goedkoop
- makkelijk maar duur
- goedkoop maar ingewikkeld
- ingewikkeld én duur

Loop de geopperde ideeën langs en vraag de leerlingen steeds om bij het bijpassende bordje te gaan staan. Help hen door te schetsen wat er allemaal komt kijken bij deze buurtactie (praktische uitvoering en kosten).

Les 2. Hart voor de buurt

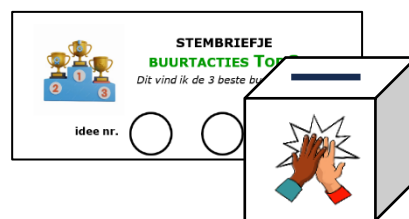
▶ Op **werkblad 6. Ideeën genoeg** nemen ze deze conclusies over. Links vullen ze de actie-ideeën in, in de rechterkolom kruisen ze de bijpassende kleur aan (combinatie uitvoerbaarheid en kosten).
Onderaan het werkblad noteren ze de 3 acties die hen het meest aanspreken.

▶ *Ideeën genoeg om iets leuks te doen voor de buurt, maar als school kunnen we niet alles doen. We moeten een keuze maken: welke 3 ideeën gaan we voorleggen aan de directeur en het docententeam? Iedereen heeft al een eerste keuze gemaakt, op het werkblad.*

De eerlijkste manier om die keuze te maken is: *de meeste stemmen gelden.*

Zet de **stembus** neer en deel de **stembriefjes Buurtactie Top 3** uit. De leerlingen vullen hun voorkeur in, vouwen het briefje dicht en stoppen het in de stembus.

▶ Bepaal de uitslag.
Zet de ideeën op het bord (v.v. volgnummer), vraag een leerling de stembiljetten voor te lezen en zet turfstreepjes achter de gekozen acties.
Tel alle stemmen op: welke ideeën worden het vaakste genoemd? Deze leggen we voor aan de directie en het docententeam.

▶ *Stemmen is eerlijk maar niet altijd leuk. Als jouw voorkeur niet doorgaat, dan kan dat je een vervelend gevoel geven.*

Zet de **borden Hoe voelt dat?** verspreid door het lokaal en vraag iedereen om bij het bordje staan aangeeft hoe hij zich voelt bij deze stemuitslag.
Kunnen leerlingen die niet hun zin gekregen hebben zich toch bij deze keuze neerleggen?

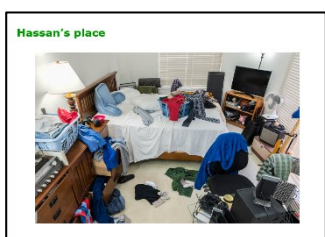
Les 2. Hart voor de buurt

Opgeruimd staat netjes

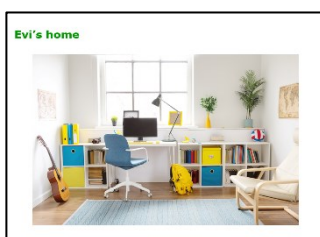

Jullie hebben op een democratische manier besloten welke buurtacties we gaan voorstellen aan de directeur en de docenten. Ik ben benieuwd wat ze van die ideeën vinden. Het kan wel even duren voordat ze daarover een definitieve beslissing genomen hebben. Gaan we intussen zitten wachten, met onze handen over elkaar? Nee, één buurtactie kunnen we zelf al op poten zetten: een schonen buurt.

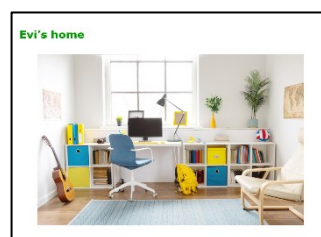
Leg het begrip *zwerfafval* uit aan de hand van **PowerPoint 3. Opgeruimd staat netjes**.

Dit is de kamer van Hassan,

*...en dit die van Evi.
Op welke kamer lijkt die van jou?*

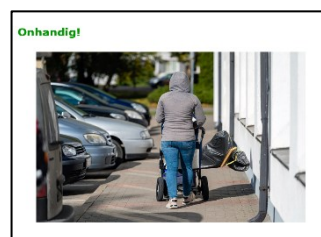
De boel schoonhouden en opruimen is handiger en gezelliger.

Dat geldt ook voor buiten.

Rondslingerende rotzooi ziet er niet uit...

...is erg onhandig,

...en trekt ongedierte aan!

Zwerfafval? Weg ermee!

Inventariseer voorbeelden van afval dat de leerlingen regelmatig buiten op straat zien rondslingeren. Overal of vooral op bepaalde plekken in de buurt?

Les 2. Hart voor de buurt

We produceren ontzettend veel afval, elke dag weer. Daar willen we natuurlijk vanaf. Gelukkig heeft de gemeente daarvoor oplossingen bedacht. Voor afval waar weer nieuwe dingen van gemaakt kunnen worden zijn er speciale inzamelpunten. Weten jullie waar je afval naartoe moet?

Op de **volgende dia** staan inleverpunten voor afval. Weten de leerlingen wat je daar kwijt kunt?

Op **werkblad 7. Afval, weg ermee!** verbinden ze soorten afval met de juiste inleverplekken.

Bespreek na:

- *Snap je mensen die hun afval gewoon op straat gooien?*
- *Doe je dat zelf wel eens?*
- *Zijn er genoeg plekken waar je je hun afval kwijt kunt?*

Je kunt je ergeren aan rondslingerend afval en blijven mopperen, maar je kunt er ook iets aan doen. Bijvoorbeeld een schoonmaakactie organiseren. Dan ziet de buurt er in één klap een stuk leuker uit. De buurtbewoners zullen het waarderen en je geeft het goede voorbeeld. Grote kans dat de anderen ook beter gaan opletten waar ze hun afval laten. De komende lessen gaan we zo'n opruimactie op poten zetten. Zo laten we zie dat we hart hebben voor de buurt.

Afsluiting

Vat de hoofdpunten van de les samen:

De leerkrachten en de directeur zijn geïnteresseerd in jullie mening, jullie hebben inspraak in wat er op school gebeurt.

We hebben gezien dat de school wel een apart wereldje is, maar geen eiland. Wij zijn onderdeel van de buurt, samen met andere buurtgenoten. In deze lessen gaan jullie bedenken hoe we meer contact kunnen maken met de rest van de buurt.

Jullie hebben allerlei ideeën bedacht en democratisch besloten welke daarvan we aan de directeur en leerkrachten gaan voorleggen. Maar we gaan niet zitten wachten, we maken al vast een begin: voorbereidingen treffen voor een actie tegen het zwerfvuil in de buurt.

Neem aan het einde van de les de mapjes met werkbladen in.

3

Wat moet er gebeuren?

1. De vorige keer
2. Schoonmaken: hoe doe je dat?
3. Afsluiting

Materialen

- PowerPoint Les 3 (1. *Vorige keer*, 2. *Schoonmaakgereedschap*)
- Werkblad 8. *Opgeruimd staat netjes* → 1 PER LEERLING

Voor de afvalestaffette:

- Zorg voor 2 opruimsets (per set: 1 grijper, 2 paar werkhandschoenen, 2 hesjes en eventueel 1 vuilniszakring).
- Verzamel 2x zoveel voorwerpen als het aantal leerlingen. Afval of andere voorwerpen (variërend in vorm en grootte).
- Regel afzetlint of stoepkrijt en 2 pionnen.

- Voeg het nieuwe werkblad aan de snelhechters toe en deel deze uit.

www.bijzondereburger.online

Hart voor de buurt
Opdracht 3: Veilig werken

Les 3. Wat moet er gebeuren?

De vorige keer

Herhaal de hoofdpunten uit de vorige les, aan de hand van **PowerPoint 1. Vorige keer**

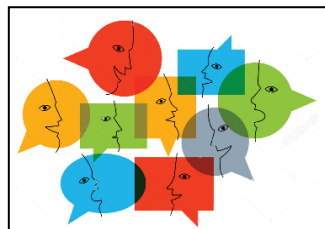
Vroeger werd de leerlingen niets gevraagd, de school was autoritair.

Nu is de school wel geïnteresseerd in jullie wensen en ideeën.

In een democratisch land mag iedereen zeggen wat hij vindt en graag wil.

Als de meningen verschillen, moeten er keuzes gemaakt worden.

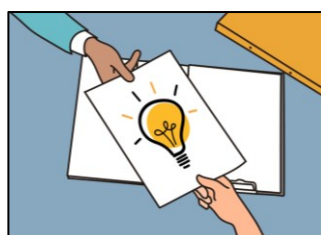
“De meeste stemmen gelden” is dan een eerlijke manier om te kiezen.

In dit project gaan jullie een draaiboek maken voor een leuke buurtactie rond de school.

Jullie hebben een aantal ideeën bedacht die niet te moeilijk zijn en niet te veel geld kosten.

Dat voorstel gaat naar de schooldirecteur.

Intussen maken we vast een begin: we treffen voorbereidingen voor een opruimactie in de buurt. Want zwerfvuil ziet er niet uit, is onhandig en trekt ongedierte aan!

Les 3. Wat moet er gebeuren?

Schoonmaken: hoe doe je dat?

Ook thuis is opruimen en schoonmaken een steeds terugkerende bezigheid.

Op **werkblad 8. Ongeruimd staat netjes** staan voorbeelden daarvan. De leerlingen kruisen aan met welke klussen ze thuis wel eens meehelpen.

Bespreek na:

- Vind je dat leuk werk?
- Vind je het prettig als de boel weer aan kant is?
- Hebben jullie thuis een schoonmaakrooster?
- Als je thuis nooit huishoudelijke taakjes doet: waarom niet?

De buurt schoonmaken is heel wat anders dan thuis schoonmaken. Waarin verschilt het:

- werkplek: thuis is het warm en droog, buiten kan het fris, nat en modderig zijn.
- soort vuil: thuis gaat het vooral om rommel, buiten om echt afval dat vaak ook viezer is.

Voor een schoonmaakactie in de buurt heb je dan ook andere spullen nodig dan voor schoonmaken thuis.

PowerPoint 2. Schoonmaakgereedschap toont allerlei schoonmaakgereedschappen. Vraag de leerlingen welke je nodig hebt voor schoonmaken en opruimen buitenshuis.

- Waarom heb je dat nodig?
- Waarom kun je andere spullen niet gebruiken?

Met een muisklik verschijnt het juiste antwoord: de gereedschappen schuiven naar het juiste vak.

Stal de **uitrusting** van een buurt-schoonmaakactie op tafel uit (behalve het hesje, dat komt later):

- werkhandschoenen
- grijper
- rol vuilniszakken
- (eventueel) vuilniszakring

Leg het hoe en waarom van deze attributen uit en demonstreer ze.

Les 3. Wat moet er gebeuren?

De leerlingen gaan nu zelf uitproberen hoe het is om met deze spullen te werken. Dat doen ze buiten, op het schoolplein, door middel van een afvalestafette.

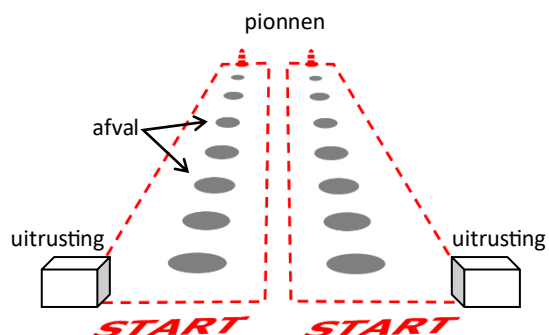
Werkwijze

Nodig

- 2x set uitrusting (per set: 1 grijper, 2 paar handschoenen, 1 vuilniszak en ring).
- 2x set voorwerpen (afval of andere voorwerpen, variërend in vorm en grootte). In totaal 2x zoveel voorwerpen zijn als het aantal leerlingen (*zie spelverloop*).
- Stoepkrijt of afzetlint.
- 2 Pionnen.

Vorbereiding

- Zet met stoepkrijt 2 banen uit (van ca. 3x10 m).
- Teken een startvak en zet aan het eind van elke baan een pion.
- Verdeel het afval gelijkmatig over beide banen.
- Leg bij de start de werkuitrustingen klaar.

Spelverloop

- Verdeel de groep in 2 teams.
- Binnen elk team vormen de leerlingen tweetallen: één neemt de grijper, de ander een vuilniszak.
- De eerste tweetallen gaan klaarstaan aan het begin van hun baan.
- Tel af; bij **START** trekken ze hun uitrusting aan, pakken het eerste stuk afval op hun baan op, lopen tot het eind van de baan, om de pion heen, terug naar start.
- Daar dragen ze hun uitrusting over aan het volgende tweetal. Dat raapt het tweede voorwerp op. Enzovoort.
- Welk team heeft als eerste zijn hele baan schoongemaakt?

NB.

Leg bij voorkeur zoveel voorwerpen neer dat elk tweetal 2x aan de beurt komt. De tweede keer wisselen de leerlingen van rol, zodat ze allebei een keer met de grijper gewerkt hebben.

Terug in de klas wisselen de leerlingen hun ervaringen uit.

- *Vind je zo'n afvalgrijper een handig ding?*
- *Lukte het je om er ook kleine of platte dingen mee op te pakken?*
- *Waren die stugge werkhandschoenen te doen?*
- *Waarom die grijper en handschoenen? (hygiëne, spaart je rug)*

Les 3. Wat moet er gebeuren?

Leg uit:

Nog een verschil tussen binnenshuis en buitenshuis werken: buiten loop je meer risico omdat er allemaal verkeer om je heen raast. Daarom moet je tijdens een buurtopruiactie een opvallend hesje dragen, zodat iedereen ziet dat je aan het werk bent.

Laat het hesje zien.

De leerlingen trekken het beurtelings aan en gaan in vol ornaat op de foto (met handschoenen, grijper en vuilniszak).

→ Print deze na de les uit op formaat ca. 7,5 x 4,5 cm, t.b.v. het draaiboek (zie les 4)

Afsluiting

Vat de les samen.

We willen dat onze school geen eilandje is, maar een onderdeel van de buurt.

Om te zorgen dat wij de buurtbewoners beter leren kennen, en zij ons, moeten we natuurlijk wel de deur uit. Daarom hebben jullie leuke activiteiten bedacht die we als school voor de buurt kunnen organiseren.

Een actie die door de buurt zeker gewaardeerd zal worden is: een schoonmaakactie waarin al het rondslingerende zwerfafval opgeruimd wordt. Jullie weten inmiddels hoe je dat aanpakt: jullie hebben flink geoefend met de afvalgrijper.

Ook weten jullie hoe je dat veilig aanpakt: met stevige handschoenen en een opvallend hesje aan, zodat automobilisten, scooterrijders en fietsers je goed kunnen zien.

Nu moeten er nog een aantal afspraken gemaakt worden over wie doet wat, waar gaan we precies aan de slag en hoe kunnen we de buurtgenoten laten weten wat we van plan zijn. Over die vragen gaat de volgende les.

Neem aan het einde van de les de mapjes met werkbladen in.

4

Het actiedraaiboek

1. De vorige keer
2. De laatste details
3. Het draaiboek samenstellen
4. Mag ik even de aandacht?
4. Afsluiting van het project

Materialen

- Stembus
- Draaiboek *Hart voor de buurt*

- PowerPoint Les 4 (*1. Vorige keer*)
- Werkblad 9. *Mijn team* → 1 PER LEERLING
- Evaluatieformulier *Hart voor de buurt* → 1 PER LEERLING
- Certificaat Bijzondere Burger (*Hart voor de buurt*) → 1 PER LEERLING

- Vul de namen in op de certificaten.
- Voeg de nieuwe werkbladen aan de snelhechters toe en deel deze uit.
- Zet evt. drankjes en iets lekkers klaar, t.b.v. de afsluiting van het project.

www.bijzondereburger.online

Hart voor de buurt
Opdracht 4: Ben je er klaar voor?

Les 4. Het actiedraaiboek

De vorige keer

Herhaal de hoofdpunten uit de vorige lessen, aan de hand van **PowerPoint 1. Vorige keer.**

In dit project maken jullie een draaiboek voor een buurtactie rond de school.

Jullie hebben acties bedacht die leuk zijn voor de buurtgenoten.

Jullie hebben er een paar uitgekozen, volgens "De meeste stemmen gelden."

Het kan gebeuren dat jouw voorkeur niet doorgaat. Daar moet je dan wel tegen kunnen....

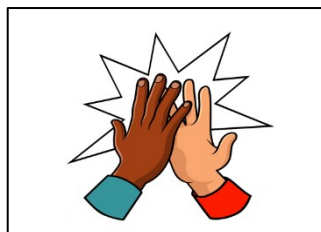
De winnende ideeën gaan we aanbieden aan de directeur. Gratis advies van de leerlingen!

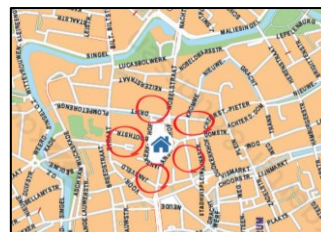
Ook hebben we besloten om al vast plannen uit te werken voor een schoonmaakactie in de buurt.

Jullie hebben al geoefend hoe je zoiets kunt doen, op een gezonde en veilige manier.

Tot slot hebben jullie teams gevormd...

...en is afgesproken welk team waar aan de slag gaat.

Les 4. Het actiedraaiboek

De laatste details

We zijn al een heel eind maar nog niet helemaal klaar. Er moeten nog een paar details afgesproken worden.

De eerste vraag is: hoeveel afvalploegen hebben we?

Een ploeg moet uit minstens 2 leerlingen bestaan: één gebruikt de grijper, de ander de vuilniszak. Misschien is een derde persoon erbij handig: een verkenner die rondloopt, op zoek naar zwerfafval en die eventueel foto's maakt.

Laat de leerlingen zelf teams vormen of doorbreek de gebruikelijke patronen en door deze indeling voor hen te maken.

Nu de teams gevormd zijn moeten ze nog een naam krijgen; team 1, 2 of 3 is wel erg saai. Vraag de teams om iets beters en leukers te bedenken.

Lukt dat niet, kom dan eventueel met suggesties (*de Tornado's, NoWaste-team, Team Ongeruimd Staat Netjes, Team Geen Woorden Maar Daden, De Straatvegers, enz.*).

Het is niet handig als iedereen achter elkaar aan loopt, elk team moet zijn eigen werkgebied hebben.

De volgende vraag is dus: *Waar gaat elk team aan de slag?*

Pak de **A3 print van de buurt** erbij (*zie les 1*) en bak en bak daarop met een stift een aantal zones af; evenveel als het aantal teams. Geef ze een nummer en/of naam (een belangrijke straat of ander herkenningspunt).

Nu moeten deze gebieden nog over de teams verdeeld worden.

Inventariseer eerst of teams bepaalde voorkeuren hebben. Als meerdere teams voorkeur hebben voor hetzelfde gebied is loten een eerlijke methode.

Schrijf de zones op kaartjes, stop ze in een doos en laat de teams beurtelings een kaartje trekken.

Op **werkblad 9. Mijn team** vullen de leerlingen met welke klasgenoten ze een team vormen, hoe dat team heet en wat de rolverdeling is. Wie is:

- verkenner: afval spotten en actiefoto's maken
 - grijper: afval oprapen
 - verzamelaar: vuilniszak dragen
- Rouleren kan natuurlijk ook.

Tot slot vullen ze in wat hun werkgebied is.

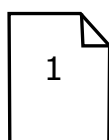
Les 4. Het actiedraaiboek

Het draaiboek samenstellen

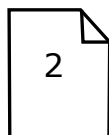
Het denkwerk zit erop, het draaiboek *Hart voor de buurt* kan in elkaar gezet worden. Het bestaat uit **10 invulbladen**, waarop alle keuzes en afspraken samengevat zijn. Door deze invulbladen te doorlopen wordt het hele project nog eens herhaald. Raadpleeg steeds de klas over wat er ingevuld moet worden, maar vul de bladen zelf in.

→ Voor deze terugblik moeten de leerlingen hun ingevulde werkbladen bij de hand hebben.

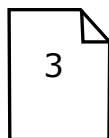
Hart voor de buurt

Vul in wie aan het draaiboek gewerkt hebben, hoe de leerlingen de school beoordelen en waarom het een goed idee is om een buurtactie te organiseren. (zie werklad 1)

De buurt rond onze school

Vul hierop in hoe de leerlingen de buurt rondom de school typeren: wat kom je er veel tegen? (zie werkblad 4)

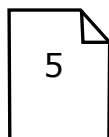
De buurt rond onze school

Vul hierop in hoe de leerlingen de buurt rondom de school typeren: Welke mensen zie je er vaak? (zie werkblad 5)

Tijd voor actie!

Vul hierop in welke ideeën de leerlingen hebben bedacht en hebben gekozen, o.b.v. van de uitvoerbaarheid en betaalbaarheid. (zie werkblad 6)

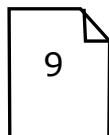
Zwerfafval , weg ermee!

Vul hierop in om welke soorten afval dat gaat en waar om een opruimactie hard nodig is

De teams zijn er klaar voor!

Plak de foto's in van de leerlingen, gestoken in werkkleren en gegroepeerd in teams (zie les 3). Aangevuld met een lijstje van benodigde werkmaterialen.

Het werkgebied

Plak hierop de kaart van de buurt rondom de school, met daarop aangegeven waar de verschillende teams aan de slag gaan. (zie les 4)

Stop alle formulieren in de map.

Les 4. Het actiedraaiboek

Mag ik even de aandacht?

► We weten wat ons te doen staat en hoe we het moeten aanpakken; het draaiboek is bijna klaar! Nu moeten we nog bedenken hoe we bekendheid geven aan de actie. Binnen de school en binnen de buurt. Want een actie die door niemand wordt opgemerkt heeft natuurlijk weinig zin!

De leerlingen denken na over de vraag hoe er aandacht voor de opruimactie kan worden gegenereerd:

- vooraf
- tijdens
- na afloop van de opruimactie.

Behandel deze tijdstippen na elkaar.

Als de leerlingen de vraag te moeilijk vinden, kom dan zelf met voorstellen. Vraag of er misschien nog andere ideeën zijn. Bijvoorbeeld:

Vooraf

- poster maken en op school ophangen
- flyerje maken en huis-aan-huis door de brievenbus gooien
- brief sturen naar de lokale krant, radio of tv

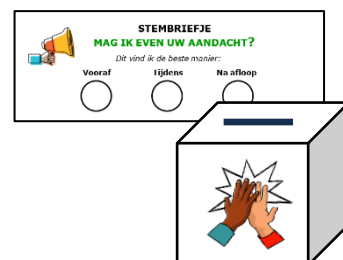
Tijdens

- korte instructie aan de deelnemers: *Wat zeg je als voorbijgangers vragen stellen?*
- het logo Bijzondere Burger en/of de naam van de actie op de werkkleren (hesje, armband, petje, enz.).
- foto's maken van vervuilde plekken en deelnemers in actie

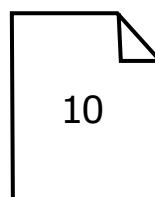
Na afloop

- foto maken van de zakken met verzameld zwerfvuil
- brief met de resultaten sturen naar de lokale krant, radio of tv
- poster maken over de resultaten (foto's, cijfers) en op school ophangen

► Zet de **stembus** neer en deel de **stembriefjes Aandacht trekken** uit. De leerlingen vullen per tijdstip in welke PR-actie hen de beste lijkt. Inventariseer op de gebruikelijke manier de uitslag.

► Vul de uitkomsten in op het laatste invulblad van het draaiboek en stop ook dat in de map.

Les 4. Het actiedraaiboek

Afsluiting van het project

► *Het draaiboek is klaar en daarmee is ook het project ten einde gekomen.*

Complimenteer de leerlingen om hun inzet en goede ideeën. En vooral ook vanwege hun onderlinge samenwerking, hun democratische werkwijze en incasseringsvermogen op momenten dat er door de meerderheid helaas iets gekozen werd wat niet hun voorkeur had.

► Vraag hen om voor de laatste keer naar de stembus te gaan om hun mening te geven. Dit keer over wat ze van dit hele lesproject vonden. Gebruik hiervoor het **evaluatieformulier Hart voor de buurt**.

Je hoeft je naam er niet op te zetten, niemand komt te weten wat jij hebt ingevuld.

Dit keer hoeft de uitslag niet per se plenair besproken te worden.

Wat vond jij van de lessen Hart voor de buurt?

Stuk nieuwe dingen geleerd. ja beetje nee

Ik vond de lessen interessant. ja beetje nee

Ik vond de lessen leuk. ja beetje nee

Ik vind stemmen een goede manier om samen te beslissen. ja soms nee

Ik wil meedenken over hoe we meer contact met de buurt kunnen maken.

Ik wil meehelpen als er zulle dingen georganiseerd worden.

► Sluit het project feestelijk af met het uitreiken van het **certificaat Bijzondere Burger** (*Hart voor de buurt*). Serveer eventueel feestelijk hapjes en drankjes.

BIJZONDERE BURGER

CERTIFICAAT

heeft het programma
Denk mee, doe mee:
HART VOOR DE BUURT
met goed gevolg afgesloten.

PLAATS _____ DATUM _____

TRAINER _____

stras ASVZ

